

JSNS.CZ

INSPIRUJÍCÍ PŘÍBĚHY VYUČUJÍCÍCH

Práce s filmem ze mne dělá trochu jinou učitelku

Nesoudící a respektující diskuze
je nádherný pedagogický zážitek.

[Rozhovor se Zuzanou Pasekovou na str. 3](#)

Každý vnímáme věci jinak a je to v pořádku

Děti se učí naslouchat a zaží-
vají, že někdo naslouchá jim.

[O emocích a filmu čtete na str. 5](#)

Co nám ty asi tak můžeš říct o Instagramu?

Nebojte se mluvit s žáky
o sociálních sítích.

[Rozhovor o mediální výchově na str. 6](#)

Filmová výchova jako společné dobro- družství ve třídě

Bezmyšlenkovitou konzumaci
nahraďte kritickým pohledem.

[O projektu Shortcut na str. 8](#)

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, při přípravě časopisu, který právě držíte v rukou, jsem nemohl nezavzpomínat na zrod vzdělávacího programu, který posledních dvacet let přináší do mého života mnoho radosti.

V roce 2001 jsme během filmového festivalu Jeden svět poprvé pořádali speciální školní projekce. Následně jsme začali pravidelně navštěvovat dvě desítky škol a středoškolákům ve výuce promítat dokumentární filmy s lidskoprávní tematikou. Škol přibývalo, ke spolupráci jsme přizvali třicet neziskových organizací, které po celé republice zajišťovaly projekce a následné debaty. Zlomovým se stalo rozhodnutí přestat s objížděním škol a soustředit se na tvorbu materiálů, s kterými budou pracovat sami vyučující. Mnozí odborníci tenkrát při představě, že se ve výuce promítají dokumentární filmy například o válečných oblastech, diktaturách, rasismu nebo se sociální problematikou, nevěřicně kroutili hlavami, někteří si na ně i poklepávali. Naštěstí se ve svém odhadu mylili.

Desítky vyučujících začaly hned s filmy, vypracovanou metodikou a doprovodnými informačními materiály pracovat. Přijížděli na

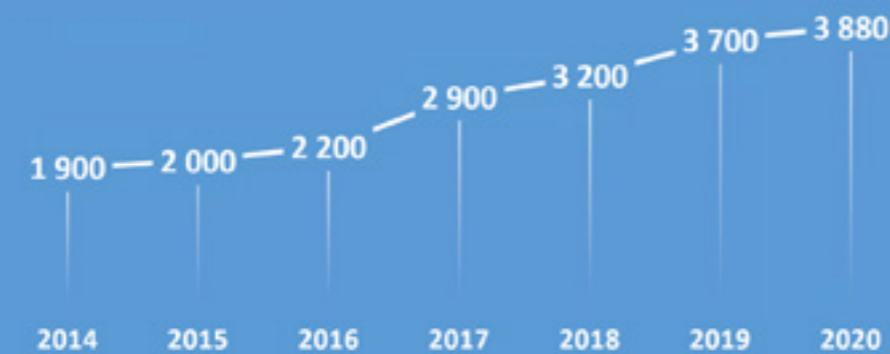
semináře a pomáhali nám při sestavování prvních sad filmů a s tvorbou metodických příruček. Krabice s VHS kazetami začaly odcházet nejprve do středních škol, později i na základní. Vyučujících byly stovky, pak tisíce. Krabice se zmenšily, VHS kazety nahradily DVD. Pak jejich distribuce skončila, přišel další milník, spuštění audiovizuálního portálu JSNS.CZ. Vše do té doby složitě rozesílané začalo být k dispozici online, a zdarma.

Momentálně portál využívají více než dvě třetiny českých základních a středních škol. Což je vlastně zavádějící popis – nejsou to školy, ale konkrétní vyučující. Po celou existenci našeho programu je jejich role klíčová: to oni každý den předstupují před žáky, přinášejí témata, která i my považujeme za důležitá. Nejmladší generaci připravují nejen na budoucí povolání, ale vedou také k odpovědnému a sebevědomému občanství, k demokratickým hodnotám a postojům.

Patří jim za to velký dík. A také všem našim podporovatelům, partnerům, spolupracujícím institucím a jednotlivcům.

Karel Strachota
zakladatel a ředitel

POČET REGISTROVANÝCH ŠKOL NA JSNS.CZ

VZDĚLÁVACÍ PROGRAM JSNS

ČLOVĚK V TÍŠNI, o.p.s.,
Šafaříkova 24, Praha 2

ŘEDITEL PROGRAMU:

Karel Strachota

EDITORKY: Adéla Pospíchalová,

Kateřina Suchá

PRODUKCE: Zuzana Kozáková

GRAFIKA: >O< mowshe

KOREKTURY: Pavla Kučerová

foto na obálce: Anna Šolcová

Rozhovor

Práce s filmem ze mne dělá trochu jinou učitelku

Foto: Markéta Šedivá

„Když děti sledují film, společně prožívají daný příběh, identifikují se s postavami z filmu a vzbuzuje to v nich vždy nějaké pocity. A právě díky nim se učí. Mohou něco prožít, ujasnit si svůj názor, mohou se vůbec něco dozvědět,“ říká **Zuzana Paseková**, milovnice filmu, učitelka a metodička prevence, která působí na Karlínské obchodní akademii a VOŠE.

V čem vidíte přínos dokumentárních filmů ve výuce?

To je opravdu nekonečný potenciál. Pro mě je asi nejcennější to, že společný prožitek z filmu a reflexe pocitů, které v nás snímek bezprostředně vyvolal, přispívají k dobrým vztahům ve třídě a otevírají velmi snadno a přirozeně empatii a respekt k pocitům a názorům druhých.

Je také fascinující, s jakou lehkostí se následně rozvíjí společná debata. Díky prožitku z filmu si žáci uvědomí nebo ujasní svůj postoj k dané problematice. Následně se ho učí ostatním sdělit a přijímat názory druhých.

A pak je tu také obsahový přínos. Témata, se kterými se na portálu JSNS.CZ setkáváme, jsou vždy spíše z oblastí, s nimiž se tak často v rámci školních osnov nepracuje. Povědět si o dezinformacích a mediální masáži, o ekologii, stáří, sociálním vyloučení nebo rasismu v bezpečí otevřené, nesoudící a respektující diskuze je nádherný pedagogický zážitek.

Zdůrazňujete prožitek a emoce. Proč si myslíte, že je důležité pracovat právě s pocity?

Emoce jsou pravdivé, nelze je zpochybnit a nejcennější na nich je to, že jeden pocit není horší než druhý. Když je žáci sdílejí, učí se přitom nehodnotit, nesrovnávat a respektovat se navzájem.

Práce s emocemi je fenomén, se kterým se mnoho lidí potýká ještě v dospělosti, nemáme si své pocity dostatečně uvědomovat a zpracovávat, různě je odmítáme a zasouváme do podvědomí a pak se s nimi pereme.

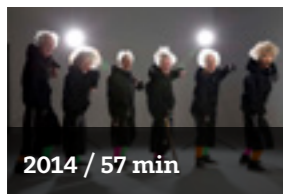
Pocity jsou nezpochybnitelné. Jejich sdílením se děti učí přijmout to, že někdo jiný vnímá věci jinak.

S filmy ve škole pracujete přes deset let. Dokážou vás ještě bezprostřední reakce studentů překvapit?

Každé promítání je úplně unikátní v tom, kdo se na film dívá. Tentýž film nikdy nemá

úplně stejnou odezvu.

Na adaptačním kurzu jsem ve čtyřech třídách pouštěla film o závislosti na hraní počítačových her **Jak jsem vyhrál**. V jedné ze tříd se diskuse po filmu ubírala neobvyklým směrem. Někteří příběh nepovažovali za věrohodný a tvrdili, že ze závislosti se člověk nemůže dostat jen vlastním

2014 / 57 min

Hiphop-erace

Bryn Evans / Nový Zéland

Může se soubor seniorů a seniorek, jehož věkový průměr se blíží devadesátce, úspěšně zúčastnit hiphopové soutěže?

„Vždy mě zaujmou bezděčné úsměvy a údiv v tvářích studentů. Objevily se dokonce i slzy dojetí. Studenti pojmenovávají obdiv k tanečnickům – jejich odvaze a nasazení, i ochotě obětovat svoje úspory.“

Hana Šebková, Gymnázium Jindřichův Hradec

2015 / 19 min

Dům plný snů

M. de Jongh / Nizozemsko

Desetiletá Anne bydlí s rodiči a osmi mentálně handicapovanými lidmi.

„Film skvěle funguje u mladších dětí k otevření debaty o odlišnostech. Hrdiny filmu děcka berou, ztotožňují se s nimi, fandí jim. Dokumenty zkrátka otevírají jejich duše.“

Marie Hornychová, Gymnázium Broumov

2017 / 2 min

Ve skutečném životě

Beeban Kidron / USA

Ve spotu skuteční lidé pronášejí komentáře, které se objevují na internetu.

„Kouzlo spotu spočívá v tom, že se lidé obětí zastanou nebo vrací úder agresorům. Žáci reagují řadou emocí, jako je vztek, obdiv, smutek. Mluvíme o příčinách, dopadech a prevenci hate speech a kyberšikany.“

Zuzana Paseková, Karlínská OA, Praha

rozhodnutím. Každý člověk je se svým filmovým zážitkem jedinečný a jako učitel musíte být vždy připraven na to, že se situace začne vyvíjet nečekaně, a umět s tím nějak naložit.

S filmy pracujete pravidelně v třídnických hodinách, kde se zaměřujete na osobnostní rozvoj a otevíráte tedy různá témata. Máte své oblíbené snímky?

Filmy, které moc ráda pouštím, jsou z různých okruhů a různě dlouhé.

Hiphop-erace o skupině seniorů, kteří založí hiphopovou taneční skupinu, vždy zapůsobí. Skvělý je ale třeba i krátký animovaný film **Žirafa v nesázích**. Otevírá mnoho témat, takže se po něm můžeme bavit o xenofobii, migraci, odlišnosti, přátelství nebo moci peněz. Mám také ráda **krátké spoty**, nejčastěji pracuji s těmi, které se týkají sociálních sítí a mobilních telefonů. Spot **Večeře bez mobilu** mě vždycky rozesměje, je neuvěřitelně vtipný a úderný, výborně se mi osvědčuje i sociální spot **Ve skutečném životě**, kde je dobře vidět, jak fungují nenávislné komentáře a kyberšikana na pozadí anonymity a komunikace v ryze virtuálním prostoru.

Co vnímáte při práci s dokumentárním filmem jako výzvu?

Mnohá témata, jako například migrace, fake news, bezpečí na internetu, jsou vysoce aktuální a ani spousta z nás dospělých si není jistá svým názorem. Je tedy určitě

důležité, abych v roli průvodce těžšími tématy neselhala v tom smyslu, že budu chtít přinášet řešení. Snažím se vytvořit dětem bezpečný prostor si o nich popovídat, sdílet své strachy i nejistotu. Debatu mohou klidně uzavřít s tím, že vlastně stále neví, co si myslet.

Co vás osobně na práci s filmem nejvíce obohacuje?

Když jsem začínala učit, byla jsem zaměřená na výkon, výsledky a znalosti. Film mě jaksi polidštil, začala jsem víc vnímat i osobnostní stránku každého dítěte a to, jak je důležitá v jeho vzdělávání. Pochopila jsem, že vztah s žáky je nejdůležitější a učení pak probíhá samovolně a snadno. Takže práce s filmem ze mne dělá trochu jinou učitelku.

Co považujete za úspěch při práci s filmy ve výuce?

Za úspěch se v práci s dokumenty může považovat nadšení i vážné uvědomění nebo nějaká ryze negativní emoce, může to být třeba i to, že po filmu se někdo zvedne a začne organizovat výměnný bazárek nebo si uvědomí, že by měl víc třídít odpad. Každopádně **je úžasné vidět, že děti filmy prožívají a zamýšlejí se nad nimi. To je pro mě nejcennější.**

Adéla Pospíchalová

Zajímá vás, jak Zuzana s Idou pracují se svými studenty?

Podívejte se na krátké video: [JSNS.CZ/Proc-a-jak-ucit-s-filmem](https://www.jsns.cz/proc-a-jak-ucit-s-filmem)

Ukázka práce s filmem

Metoda I.N.S.E.R.T.

Metoda I.N.S.E.R.T. se využívá především při práci s textem, ale dá se dobře využít i pro reflexi audiovizuálního materiálu. Pracuje se znaménky plus (+), minus (-), vykřičník (!), otazník (?).

POSTUP:

Po projekci filmu si žáci papír / učitel tabulí rozdělí na čtyři pole a do každého postupně napíší znaménka plus (+), minus (-), vykřičník (!) a otazník (?). Ke znaménku plus žáci uvádějí to, co

na filmu vnímají jako pozitivní, ke znaménku minus naopak to, co vnímají jako negativní. U vykřičníku máme několik možností, z nichž vybíráme podle poselství filmu: žáci mohou hovořit o tom, co pro ně bylo ve filmu nové, nebo o tom, co považují za jeho nejsilnější část. Otazník umožňuje klást otázky – odpovědi na ně pak lze poskytnout různými způsoby: od společného hledání přes zadání práce na příští hodinu až po možnost, že odpovíme sami.

Horká chvílka s Černou ovce

Černá ovce je jedna z lekcí na výukovém portálu Jednoho světa na školách. Je to britský dokumentární film z roku 2018, má 27 minut, důležité téma, silný příběh a vlastně happy ending. Z mého pohledu výborný film do hodiny. Loni počátkem školního roku jsem ho pustila prvákům s tím, že je tak namotivuju pro práci s filmem. Několik let jsem se snažila do pouštění filmů proniknout a říkala jsem si, že už celkem mám v rukávu metody, aktivity a odpovědi.

I když to bylo odpolední vyučování a slunce za roletami lákalo ven, všichni viseli očima na plátně, jen občas se ozvaly krátké reakce na překvapivé a silné momenty – tenhle film není nuda. Když dojel titulky, vysvětlila jsem aktivitu reflexe jedním slovem – každý pokud možno jedním slovem vyjádří, co teď po zhlédnutí filmu cítí.

Ida Vohryzková učí angličtinu a mediální výchovu na zdravotnické škole v Ústí nad Labem. Své postřehy, tipy a pocity sdílí na svém blogu:

<https://ucimmedialku.blogspot.com/>

Pět studentů zmínilo rasismus. Už jsem film předtím pouštěla v jiné třídě a i tam to bylo podobné. Zeptala jsem se, jestli by k tomu chtěli něco říct. Studenti mluvili o tom, že je strašné, co se v Anglii děje, že si mysleli, že rasismus je věc minulosti (to jsme ještě netušili, co přinese rok 2020).

Jako zkušená učitelka jsem měla připravenou otázku, která studentům pomůže se podívat na věc z jiného úhlu: „Myslíte, že například Romové u nás nic takového nezažívají?“ Vůbec jsem si neuvědomila, že ve třídě je romský student, což byl tedy velký pedagogický fail. Omlouvá mě snad jen fakt, že třída byla už od začátku roku přátelská. Naštěstí studenti to vyřešili za mě – pohotově se spolužák zeptali, jak se cítí. A on – smál se a říkal, že ve třídě je super kamarádská atmosféra a že je tam moc rád. Následovalo všeobecné radování, jaká jsou fajn třída, a mě mohl spadnout kámen ze srdce. Bylo vidět, že je výborné to takhle pojmenovat a říct si, že jsme rádi spolu.

Každý vnímáme věci jinak a je to tak v pořádku

Projekce filmu vnese do výuky cennou chvíli, během které se smazává rozdíl mezi učitelem a žákem. Všichni společně sledují a prožívají příběh, který v nich zanechává dojmy, o které se chtějí podělit.

„Po projekci se otevře to podstatné. Děti se učí naslouchat a zažívají, že někdo naslouchá jim,“ říká Vlasta Urbanová, která má dlouholetou zkušenost s filmy z portálu JSNS.CZ. „I ti, kteří celý rok mlčí, najednou mluví o tom, co cítí.“

Pocity jsou pravdivé a při jejich reflexi nemůže zaznít špatná odpověď. Když si to žáci uvědomí, začnou se zapojovat. „Děti se učí důležitým komunikačním dovednostem a přitom zjišťují, že každý vnímáme věci jinak a je to tak v pořádku,“ říká Bohuslav Sedláček ze ZŠ ve Vsetíně.

Emoce jsou pravdivé, nemůže zaznít špatná odpověď.

Vyučující po projekci dokumentárních filmů rádi používají rychlou reflexi „jedním slovem“. Shodují se, že pojmenovat jedním slovem svůj pocit nebo to, co nám z filmu zůstalo v hlavě, většinou dokážou všichni. Navázat lze dobře aktivitami, které děti motivují klást si otázky, jako je například metoda I.N.S.E.R.T.

Dokumentární filmy nejsou jen způsobem, jak rozšířit znalosti dětí a mladých lidí a vylepšit jejich komunikační dovednosti, ale pomáhají také budovat dobrou atmosféru ve třídě a vzájemnou důvěru. I proto se vhodně vybrané filmy dají využít nejen ve výuce, ale i při práci třídního učitele, výchovného poradce, metodika prevence.

Adéla Pospíchalová

Mediální vzdělávání

Co nám ty asi tak můžeš říct o Facebooku nebo Instagramu?

Foto: Markéta Šedivá

„Vždy se snažím o to, aby probíraná témata neplula někde ve vzduchoprázdnu, ale souvisela s něčím dalším,“ říká **Jan Kubíček**.

Mediálnímu vzdělávání se věnuje se studenti třetího ročníku, kteří mají také politologii a mezinárodní vztahy. Soustředí se proto na témata, jako jsou volby, zpravodajství ve vztahu k politice, mezinárodní terorismus a jeho mediální obraz, dezinformace a podobně. Učí na Gymnázium Jana Palacha v Praze.

Kam by podle vás měla směřovat mediální výchova?

Mým hlavním cílem je, aby si studenti postupně osvojili nástroje, které pak budou používat při konzumaci mediálního obsahu a které využijí, i když jsou jeho tvůrci. Jsem přesvědčen o tom, že to je jedna z klíčových dovedností pro člověka žijícího ve 21. století, ať už se bude věnovat v dalším studiu jakémukoli oboru.

Jak vám v tom pomáhají materiály Jednoho světa na školách?

Audiovizuální materiály z webu JSNS.CZ používám poměrně často a myslím si, že studenti se vždy na lekci těší. Současná mladá generace je zvyklá konzumovat multimediální obsah v daleko větší míře než ta předchozí, takže už jenom forma je dokáže více oslovit.

Vnímáte u studentů zlepšující se mediální gramotnost?

Průběžně sleduji, jakým způsobem mí studenti o informacích přemýšlí, a vidím aspoň u většiny značný posun. V tomto školním roce proběhne u nově nastupujících studentů třetího ročníku testování při zahájení a po skončení kurzu, což by mi mělo dát ještě lepší představu.

Lekce mediální výchovy nejsou tolik založené na silných příbězích jako jiná témata JSNŠ. Odráží se to v práci se studenty?

V mediálních lekcích sice nejsou tak silná témata jako chudoba, umírající lidé či

zmenšující se pralesy, nicméně příběh tam vždycky nějaký je a navíc se jich týká daleko bezprostředněji. Ale je pravda, že když se studenti dozvědí téma hodiny, tak na tvářích některých lze vyčíst pohled typu: „Co nám asi tak ty můžeš říct o Facebooku nebo Instagramu“. Nicméně pak zjistí, že film spolu s aktivitami přináší pro ně zcela nový pohled třeba na sociální síť. Takže, ano, je to jiné, ale rozhodně ne méně zajímavé.

Jaké jsou vaše nejoblíbenější filmy k mediální výchově?

Filmů mám oblíbených více, je těžké vybrat jen pár, na webu JSNS.CZ jsou navíc různé tematické okruhy. Například ze zpravodajství a publicistiky bych vybral **Nic se neodpouští** a **Rádio Kobání** pro silné příběhy, dále z fake news **Co dokáže lež** a **Kdo trolí Ameriku**, a to proto, že je to vlastně investigativní dokument. Z oblasti sociálních sítí **#FollowMe** a **Proč a jak klikáme**, protože přinášejí jiný a myslím zajímavý úhel pohledu na sociální síť.

Pracujete také s Kovyho ringem?

Jde o krátká videa, která беру jako otvůrku k probíraným otázkám. Ve zhruba pěti minutách se navíc vystřídá celá řada lidí, kteří k danému tématu relevantně a krátce promluví, bez zajímavosti nejsou ani natočené odpovědi mladých lidí, se kterými se moji studenti více identifikují. Obecně lze říct, že Kovyho studenti berou, nicméně se najdou i studenti, kteří ho rádi nemají. S tím je ale třeba počítat.

„Průběžně sleduji, jakým způsobem mí studenti o informacích přemýšlejí, a u většiny vidím značný posun.“

Překvapili vás něčím studenti při práci s filmy a dalšími audiovizuálními materiály?

Jak by řekl klasik: „Jdu z překvapení do překvapení.“ Časem se totiž ukázalo, že ačkoli jsem film viděl už několikrát, tak každá skupina na něj reaguje trochu jinak a klade si jiné otázky, všímají si jiných věcí, takže je to pořád zábavné a vlastně vždycky jsem zvědav na jejich reakce.

Vzpomenete si na silný moment, který jste díky JSNŠ ve třídě zažili?

Studenti mi často říkají, že pouštím filmy, které jsou ve výsledku depresivní, protože rozebírají náročná témata. Chtěl jsem tohle smýšlení trochu pootočit a pustil jsem jim **Hiphop-erace** (film o skupině seniorů, kteří se přihlásí do hiphopového tanečního

vystoupení v Las Vegas) s tím, že to je vlastně krásný a veselý film. Nicméně u něj bylo prošlo asi nejvíce slz. Když jsme to pak rozebírali, mnozí říkali, že si tam představují nejen svoji babičku, ale také sebe, a to je dostalo.

Jaké máte plány na tento školní rok?

Rád bych namotivoval a možná i přesvědčil své kolegy k tomu, aby některá témata mediálního vzdělávání zařadili do svých předmětů tam, kde to oni považují za smysluplné. Tradičně také pořádáme festival krátkých filmů, které natáčejí druháci v rámci IVT. Chtěli bychom jim letos zkusit zadat, aby natočili krátká videa s tematickým zaměřením fake news a dezinformace, k čemuž je třeba jim dát také nějaký krátký vhled. ■ **Adéla Pospíchalová**

Kovyho mediální ring

Jak se ptát a neztratit v bludišti mediálního světa

Foto: Josef Rabara

Pět otázek známého youtubera Kovyho je vodítkem, jak se v dnešní době fake news, dezinformací a informačního přetlaku zorientovat a kriticky posuzovat mediální svět a nestát se snadnou obětí manipulace. A na co se tedy ptát, pokud sledujeme zprávy, videa či sociální síť?

Kdo?

Měli bychom být schopni dohledat, kdo je vlastníkem mediálního domu, webu, novin, televize, které sledujeme. Stejně tak je důležité znát autora příspěvku. Pokud jej nelze dohledat, je třeba zpozornět.

Co?

Měli bychom vědět, co za sdělení přijímáme. Jedná se o neutrální zprávu, názorový komentář, reklamu? Správný novinář uvádí, odkud informace čerpá, a je na nás, jestli uvedeným zdrojům věříme. Měli bychom být opatrní, pokud

narazíme na silná tvrzení bez zdroje.

Komu?

Na internetu klikáme převážně na to, s čím souhlasíme. Algoritmy digitálních platforem nám na základě toho nabízí další články (i reklamy), které by se nám měly líbit. Je proto dobré občas vyjít ze své bubliny a přečíst si názor, se kterým nesouhlasíme.

Jak?

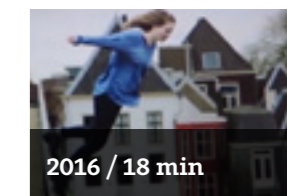
Jak se tvůrci sdělení snaží upoutat naši pozornost? Šťavnaté titulky slouží jako návnada, dobře dnes

fungují hlavně fotky a videa. Sledovat se vyplatí zvolený jazyk, způsob stříhu, výběr hudby. Je sdělení neutrální, nebo se nás snaží hodnotičkami a emotivními výrazy ovlivnit?

Proč?

Ptejme se, proč dané sdělení vzniklo. Mám si něco koupit, někdo chce můj hlas, chce mě o něčem přesvědčit, informovat nebo pobavit?

Lekce Mediálního ringu obsahují zpracované aktivity pro žáky, příklady analýz mediálního sdělení a tipy, jak na internetu nenaletět.

2016 / 18 min

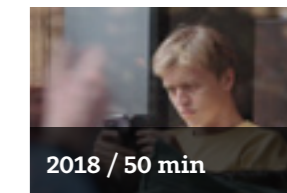
Holka z Instagramu

Marks Mirjam / Nizozemsko

Annegiene má na svém profilu téměř 800 000 fanoušků. Její věhlas na sociálních sítích však kontrastuje s minimem opravdových přátel.

„Chci, aby žáci zjistili, že je nechceme jen neustále kritizovat za to, že využívají mediální prostor, ale že se jim snažíme tento prostor přiblížit a naučit je se v něm lépe orientovat.“

Kateřina Klabanová, OA, Hotelová škola a SOŠ, Turnov

2018 / 50 min

#FollowMe

N. Veul, D. Coops / Nizozemsko

Reportér Nicolas zkoumá pozadí sociální sítě Instagram a odhaluje komplexní systém založený na podvádění.

„Přináší jiný a myslím zajímavý úhel pohledu na sociální síť.“

Jan Kubíček, Gymnázium J. Palacha, Praha

2017 / 15 x 2 min

V digitálním světě

Emma Carré, Marjolaine Perreten / Francie

Animovaný seriál pro výuku mediální výchovy na 1. stupni ZŠ. Sourozenci Mína a Filip děti naučí, na co si v online světě dávat pozor.

„Zjistila jsem, že toho mají žáci ví o dost víc než já, ale to vůbec nevedlo. Naopak mě se vším aktivně seznamovali. Byli hodně otevření ke mně i k sobě navzájem.“

Andrea Tláskalová, ZŠ Zbiroh

Filmová výchova jako společné dobrodružství ve třídě

Foto: Lukáš Bíba

Natálie Černá, filmová vědkyně

„Mami, a to, co v tom filmu bylo, to bylo doopravdy, nebo to tam přidali na počítání?“ ptával se mě můj pětiletý syn po zhlédnutí téměř každého filmu. Fakt, že ne vše, co v pohádkách a filmech vidí, je skutečné, ho evidentně velmi zaujal. Audiovizuální obsah konzumujeme často s takovou samozřejmostí, že nás prokouknutí být velmi jednoduchého principu může velmi překvapit.

Filmy utvářejí naši společnou kulturu a formují nás již od raného dětství – od oblíbené pohádky přes pubertální lásky k filmovým hrdinům až po někdy možná zlomové filmové zážitky. Žijeme zkrátka v době vizuální kultury a filmová výchova může být velmi efektivním nástrojem, jak tuto často bezmyšlenkovitou konzumaci vizuálního obsahu zastavit a naučit studenty se nad obrazy kriticky zamýšlet. Skrze promyšlené průvodcovství světem filmu můžete studentům rozšiřovat obzory, tříbit jejich vkus a kulturní gramotnost a vést je ke zvyku vědomě si vybírat, čemu chtějí věnovat svůj čas a pozornost.

Kamera ovlivňuje celkové vyprávění.

Zkoumání filmu se učitelé často obávají, protože se necítí pro tento obor dostatečně kvalifikovaní. Lze ho však těžko pojímat jako společné dobrodružství. Se znalostí odborné terminologie a návodných postupů vám mohou pomoci materiály připravené v rámci projektu Shortcut – malé příběhy, velká témata. Jak daleko se odvážíte se studenty vydat, je už na vás.

Zpočátku můžete zkoumat třeba ústřední objekty, které se ve filmu objevují. Například u filmu **Holka z Instagramu** lze sledovat, skrze čí pohled je nahlížíme a jak často a proč se opakují, a dostat se tak k tomu, jakou roli má subjektivní kamera

při vytváření filmového vyprávění. U filmu **Poslouchám** se zase můžete společně s žáky zaměřit na rozpoznání zvuku coby významného prvku filmového jazyka.

Filmová výchova může být nástrojem, jak nahradit bezmyšlenkovitou konzumaci vizuálního obsahu kritickým pohledem.

Postupně se můžete pustit i do analýzy jednotlivých záběrů, například u filmu **Superjednotka** a **Dvěře**, nebo symboliky světla u filmu **Rafa**. Ve filmech se nachází tolik témat, kolik jich objevíte. Ať už to bude zkoumání emocí, které v nás filmové scény vyvolávají, to, jakými prostředky tvůrci budují napětí, nebo polemika nad tím, zda je vše, co vidíme, objektivní realitou, důležité je vést žáky k tomu, aby dokázali reflektovat obsah a formu

a odděleně je také hodnotit. Aby dokázali překonat klasickou frázi „kniha se mi líbila“ a vysvětlit také proč. Na závěr je důležité mít na paměti, že vnímání a interpretace jednotlivých prvků ve filmu je vysoce subjektivní a neexistuje jedna správná odpověď. Nezáleží na tom, na co se díváte, ale na tom, co vidíte.

„Tam, kde se nás film dotkne, je třeba se ptát a hledat. Filmová výchova je mimo jiné prostředkem k sebepoznání.“

Jiří Krejčí,
Gymnázium České Budějovice

Proč se nebát filmové výchovy

- Materiály na portále JSNS.CZ v sekci Základy filmové řeči vám její výuku usnadní.
- Pomáhá pochopit, proč se nám něco ne/líbí.
- Učí konzumovat dílo nejen z hlediska obsahu, ale i formy a obojí od sebe oddělit.
- Může sloužit při výuce v mnoha oblastech – mediální výchovy, jazyků, výtvarné výchovy (animace), literatury, hudební výchovy nebo informatiky.
- Pochopit, na jakých principech audiovizuální dílo funguje (práce s realitou, apel na emoce), pomáhá odhalit jeho záměr a podporuje mediální gramotnost.

„Ve třídě se otevírá i prostor pro kritickou reflexi sledovaného filmu, dokumentu nebo spotu. Žáci mohou přemýšlet nejen nad tématem, ale také se mohou pokusit prozkoumat film nebo spot coby mediální sdělení a pokládat si otázky typu: Co bylo cílem tvůrců, čeho chtěli dosáhnout? Jaké prostředky pro to použili?“

Bohuslav Sedláček, ZŠ Vsetín, Rokytnice

Foto: Josef Rabara

SHORTCUT – MALÉ PŘÍBĚHY, VELKÁ TÉMATA

MALÉ PŘÍBĚHY VELKÁ TÉMATA

Evropy pomocí inspirativních evropských filmů a zároveň podpořit vyučující ve vzdělávání žáků skrze film a motivovat je k zařazení filmové výchovy do výuky.

Cílem mezinárodního projektu Shortcut – malé příběhy, velká témata je zlepšit povědomí mladých diváků a diváček o společensky důležitých tématech současné

Na projektu se kromě JSNS podílely další tři evropské organizace: Centrum Edukacji Obywatelskiej – CEO (Polsko), The Nerve Center (Severní Irsko) a Os Filhos de Lumière (Portugalsko). Díky této spolupráci najdete u jednotlivých lekcí doprovodné výukové materiály, které nejen rozvíjejí témata promítaných snímků a pracují s osobnostním rozvojem žáků, ale také učí nahlížet na film z pohledu filmové výchovy. Najdete zde **plány lekcí s doporučenými aktivitami, kreativní cvičení, filmové analýzy nebo filmové otázky.**

Seznam filmů a další informace naleznete na www.jsns.cz/shortcut

2005 / 7 min

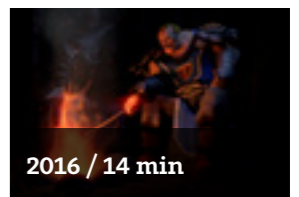
Tragický příběh se šťastným koncem

Regina Pessoa / Portugalsko

Lyrický animovaný film o přijetí vlastní jinakosti. Sedmiminutová „bajka“ vypráví o dívce, která bojuje s úzkostmi, jež svírají celou její existenci.

„Zdánlivě jednoduchý film otevírá diskusi o různých přístupech k problematice odlišnosti a diskriminace, ale také svobody a snu.“

Isabel Nunes de Sousa,
SŠ Rainhy Dony Améli,
Lisabon, Portugalsko

2016 / 14 min

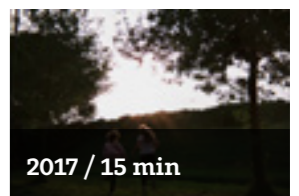
Jak jsem vyhrál

Jonas Odell / Švédsko

Tři animované příběhy vyprávěné ústy hrdinů ze světa videoher přibližují svou cestu od hráčské vášně až k závislosti.

„Film jsem využila jako cestu k hledání filmových a literárních postav, které se vymanily z naprostého zoufalství.“

Elżbieta Bartoszek, ZŠ
J. Wyplera, Ruda Śląska, Polsko

2017 / 15 min

Poslouchám

Astrid Bussink / Nizozemsko

Snímek zachycuje filmově zpracované autentické zpovědi neznámých dětí, které volají na telefonní linku bezpečí.

„Žáky zaujala forma dokumentu – ocenili obraz doplňující zvukovou nahrávku. Pozitivně vnímali, že operátoři ve filmu převážně naslouchali, nedávali rady, nekritizovali.“

Kateřina Sedláčková,
ZŠ Waldorfská, Pardubice

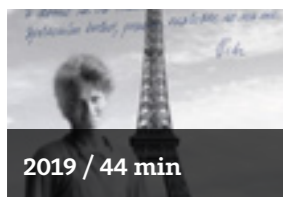
TOP 3 filmy o moderních dějinách Československa

1989: Z deníku Ivany A.

Karel Strachota

Předlohou filmu se stal autentický deník osmnáctileté Ivany A., která reflektuje poslední rok existence komunistického Československa. Snímek je syntézou deníkových záznamů, sekvencí ze zpravodajských a publicistických pořadů, ukázek z tisku, dokumentů a fotografií.

1989: Z dopisů psaných přes železnou oponu

Karel Strachota

Jednadřicetiletý Petr Kořínek v únoru 1989 emigruje do Francie, kde po několika měsících v utečenčském táboře získá pas, najde si práci a seznámí se s Pavlem Tigridem. Dopisy, které si Petr posílá se svými nejbližšími, jsou osnovou snímku příbližujícího fenoménu emigrace.

O zlém snu

Pavel Štingl

Působivě svědectví o křehkosti lidského života i štěstí, které může znenadání přerušit rasová nenávisť ustíci v genocidu, zprostředkovává životní příběh Evy Erbenové, ženy, která v dětství prošla Terezínem a Osvětimí.

Krok za krokem moderními československými dějinami

Foto: Markéta Šedivá

Krok za krokem: Jak se zorientovat ve výukových lekcích československých dějin

Stále ještě bohužel není pravidlem, že by na základních a středních školách bylo dostatek prostoru na probrání celých bohatých dějin 20. století. Někde se to díky nasazení a práci učitelů daří, jinde žáci končí výuku s koncem druhé světové války. Vzdělávací portál JSNS.CZ nabízí učitelům dějepisu skvělou pomůcku vhodnou při výuce moderních dějin Československa. Některé dokumentární filmy o moderních československých dějinách jsou přístupné také rodičům a komukoliv, kdo se zajímá o naši nedávnou historii (viz filmy pro veřejnost na JSNS.CZ).

Tematický okruh **Moderní československé dějiny** portálu JSNS.CZ nabízí desítky filmů a k nim připojených audiovizuálních výukových lekcí a návrhů aktivit pro žáky, skrze které přibližuje okolnosti a osobnosti období vlády komunistického režimu v naší zemi. Pro lepší orientaci v neustále se rozšiřující nabídce filmů a vzdělávacích materiálů jsme pro jeho uživatele připravili **praktického průvodce Krok za krokem**.

Podle vlastních zkušeností z praxe jsme ke každému období československých dějin 20. století z nabídky vybrali a doporučili **tři filmy**, s jejichž pomocí vyučující mohou svým žákům představovat složitá období naší minulosti.

JSNS.CZ pomáhá s výukou moderních dějin na školách

„Výukový plán“ jsme s ohledem na věk diváků a náročnost témat rozdělili do tří úrovní: **Začínáme, Pokračujeme a Prohlubujeme**. Ke každému filmu/tématu navíc doporučujeme jednu aktivitu, text historika, lidský příběh a historický pramen. S touto pomůckou se každý učitel bude moci na portálu snadněji orientovat a připravovat na výuku.

Jiří Sovadina a Petr Šimíček, učitelé z Gymnázia Olgy Havlové v Ostravě-Porubě

Průvodce Krok za krokem naleznete na portálu JSNS.CZ také u tematických okruhů Globální rozvojové vzdělávání a Mediální vzdělávání, kde je nabídka audiovizuálních lekcí rovněž velmi bohatá.

ANKETA

JSNS.CZ nabízí stovky dokumentárních filmů a jiných audiovizuálních materiálů v 11 tematických okruzích. Který z nich je vaše srdcová záležitost?

Dagmar Dušková, ZŠ Jindřichův Hradec II

Miruna. Tento silný příběh často používám v práci výchovného poradce, respektive kariérního poradce. Lze z něj krásně vyvodit potřebu vzdělávání se pro budoucnost, pro mnohé jako jedinou možnost k rozbití těžké sociální situace.

Miruna

Eva van Barneveld, Heleen D'Haens / Nizozemsko / 2017 / 16 min

Přijímací zkoušky na policejní akademii sice nebudou žádná hračka, ale Miruna je odhodlaná uspět a vymanit se z podmínek sociálně vyloučené lokality, kde žije.

Lucie Tetivová, ZŠ Botičská, Praha 2

Film o dvanáctileté Nicky žijící na hranici chudoby je velmi silný sám o sobě. Pěsň se dotýká tématu sociálních rozdílů, na které žáci ve školním prostředí narazí dnes a denně. Film je vybaven hned šesti přípravami, z nichž jedna je lepší než druhá, zaměřují se na empatii žáků, pomáhají utvářet jejich postoje a umožňují pracovat s metodami kritického čtení a myšlení.

Hrdá navzdory chudobě

Willem Baptist / Nizozemsko / 2014 / 20 min

I v bohatém Nizozemsku žije spousta rodin na hranici chudoby. Dvanáctiletá Nicky ale dobře ví, že i s minimem peněz si lze uchovat hrdost. Když jí ve škole nadávají do vandráků, postaví se jim čelem.

Jiří Vodáček, ZŠ Jindřichův Hradec II

Na film Na sever od slunce mám kladné ohlasy, většinu dětí baví, není nudný, je tam akce, dobrodružství a svoboda. Myslím, že má blízko k mladé lidské duši, která je více svobodomyšlná. Navíc se mi film prostě hodně líbí a chtěl bych zažít podobný úlet.

Na sever od slunce

Jørn Nyseth Ranum, Inge Wegge / Norsko / 2012 / 46 min

Prožít zimu za polárním kruhem a trávit čas surfování v ledovém oceánu se rozhodli dva nadšení filmaři z Norska. Vybavili se prošlými potravinami, na opuštěné pláži vybudovali chatrč ze dřeva a naplavených předmětů a několik měsíců zde žili.

Bohuslav Sedláček, ZŠ Vsetín, Rokytnice

Příběh o Faridulláhovi, který pouštím dětem v šestém ročníku, si pamatuji ještě i v devátém. Tak je příběh zaujal. Dokumentární film přináší příběh a vytváří tak kontext, v rámci něhož se žáci učí

konkrétním vědomostem. Často příběh vzbuzuje řadu otázek, a pokud je práce s dokumentárním filmem systematická a opakovaná, nikoliv nahodilá, děti se začínají ptát, nenechávají si otázky pro sebe. A když se ptají, chtějí znát odpověď. A když chtějí znát odpověď, tak si ji najdou.

Faridulláh má dnes volno

Jens Pedersen, Taj Mohammad Bakhtari / Afghánistán, Dánsko / 2013 / 17 min

Faridulláhovým snem je chodit do školy. Už pátým rokem jsou ale jeho pracovními nástroji lopata a dřevěné kolečko. I přes šedesát hodin týdně strávených těžkou prací při výrobě cihel je plný obdivuhodné energie a věří, že si jednou otevře restauraci.

Vlasta Urbanová, lektorka a pedagožka

Nad filmem Navzdory strachu se hodně diskutuje. Otevírá totiž řadu témat, která bývají vnímána kontroverzně, a navíc ještě jedno, které se nějakým způsobem dotýká každého z nás: odpuštění. Zároveň je i zkouškou naší schopnosti přijmout příběh, který může pro někoho být až nedůvěryhodný. Proto jsou diskuse po filmu často velmi živé, snímek nebývá přijímaný jednoznačně – v tom ale spočívá jeho kouzlo. Přesto myslím, že zasáhne téměř každého: všichni se ptáme sami sebe, nahlas nebo potichu, zda bychom i my dokázali odpustit a kde jsou hranice naší ochoty uvědomit si, že o druhých toho víme většinou velmi málo na to, abychom je mohli soudit.

Navzdory strachu

Jason Cohen / USA / 2013 / 23 min

Matthew se kvůli své sexuální orientaci ocitl na ulici a téměř nepřežil útok neonacistů. O dvacet pět let později se náhodou seznámí s bývalým skinheadem Timem. Oba muži si brzy uvědomí, že se již setkali. Jejich životy se obrátí naruby a oni se vydají na cestu odpuštění a usmíření.

Promítejte ve škole zdarma a legálně dokumentární filmy.
Využívejte aktivity do hodin a zapojte se do projektů, které obohatí vaši výuku.

Co JSNS.CZ nabízí?

Kompletní lekce

„Na webu JSNS.CZ jsou připravené **kompletní lekce**, kdy kromě vhodně vybraného **filmu** a dalších doplňujících **informací** k tématu je i navržený a hlavně **vyzkoušený metodický postup**. To učitelé hodně ušetří práci. Sám si pak takto připravenou hodinu může modifikovat.“
— Jan Kubíček, Gymnázium J. Palacha, Praha

Odborníky zpracované otázky a odpovědi k tématům

„Dozvídám se z nich hodně nových informací a jsem tak **připravena na různé otázky studentů**.“
— Zuzana Paseková, Karlínská obchodní akademie a VOŠE, Praha

Ucelené metodické materiály ke každé audiovizuální lekci

„Materiály JSNS jsou připravené, jen je vzít a používat.“
— Bohuslav Sedláček, ZŠ Vsetín, Rokytnice

„Když aktivitu používám vícekrát, jsem si jistější a vím, co může následovat. Mohu se vyhnout neúspěchu, některou část mohu například vypustit, nahradit ji. Je to hodně o **kreativitě učitele**.“
— Stanislav Švejcár, ZŠ Zámecká, Litomyšl

Semináře a konference

„Hlavní impuls, proč jsem začala pracovat s portálem JSNS.CZ, byl pro mě **přímý zážitek ze semináře**, kde jsme zažili promítání se všemi aktivitami před a po filmu.“
— Dagmar Dušková, ZŠ Jindřichův Hradec II

Studentské projekty

Cena Gratias Tibi: Oceňujeme občanskou aktivitu mladých lidí – žáků základních škol, středoškoláků a mladých do 30 let.

Studentské volby: Umožňujeme středoškolákům vyzkoušet si volby „nanečisto“.

Kdo jiný? Podporujeme mladé lidi, aby se aktivně zapojili do dění ve svém okolí.

„Naučila jsem se neskutečnou spoustu věcí o prezentování, mluvení před lidmi nebo PR, které určitě využiji. Projekt mi přinesl **neuvěřitelnou dávku motivace** a byl skvělou příležitostí poznat nové lidi.“
— Eliška Gemrotová, Gymnázium Elišky Krásnohorské, Praha

Proč ve výuce pracovat s dokumentárními filmy a audiovizuálními materiály?

„Dokumentární **filmy zaujmou** a lépe se pak o různých tématech povídá. Díky nim **vzdělávání funguje přirozeně**, děti pracují, protože je to zajímavá, a já už nejsem téměř potřeba.“
— Bohuslav Sedláček, ZŠ Vsetín, Rokytnice

„Když učíte stále to samé, hrozí vám nebezpečí, že na tématu vyhoříte. Film vám to ale nedovolí. **Pokaždé je to nový zážitek**, protože na něj koukám s jinými lidmi.“
— Vlasta Urbanová, pedagožka a lektorka

Distanční výuka s JSNS.CZ

www.jsns.cz/distanzni-vyuka

Přes 80 lekcí je přizpůsobeno výuce na dálku – žáci mohou zhlédnout film a samostatně vypracovat úkoly či seminární práce z domova. Lekce jsou seřazené do kategorií podle stupně vzdělávání a podle hlavních tematických okruhů.

„Filmy využívám i pro **distanční výuku**. Žáci oceňují, když se doma nemusí učit jen z učebnice. I ti, kteří by mi toho ve třídě moc neřekli, po zhlédnutí dokumentu komunikují otevřeně a snad i rádi.“
— Jana Suchánková, Obchodní akademie Prostějov

Chcete na své škole promítat a zapojit se do projektů JSNS?
Zaregistrujte se zdarma na www.jsns.cz/registrace.

Podívejte se na instruktážní video a další tipy na: www.jsns.cz/co-je-na-webu